

Сліпий Назарій

Тернопільський національний економічний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу Здреник В.С.)

СУТНІСТЬ, СИСТЕМАТИКА І РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Внутрішній контроль являється важливою складовою в діяльності будь-якого підприємства. Контроль забезпечує систему управління інформацією, необхідною для прийняття тих чи інших управлінських рішень. По відношенню до управління контроль виконує інформаційну функцію.

Кожен економічний суб'єкт зобов'язаний організовувати і здійснювати внутрішній контроль здійснюваних фактів господарського життя. Якщо економічний суб'єкт підлягає обов'язковому аудиту, то він також зобов'язаний організувати і здійснювати внутрішній контроль ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, за винятком випадків, коли його керівник прийняв обов'язок ведення бухгалтерського обліку на себе.

Метою контролю є виявлення того, що відбувається, а метою управління – забезпечення того, щоб здійснювана діяльність відповідала планам. З ролі контролю в управлінні слідує важливий висновок про те, що контроль не можна розглядати у відриві від системи управління, яка застосовується на підприємстві.

Вміла організація внутрішнього контролю забезпечить збереження майна, раціональне використання матеріальних і фінансових ресурсів на підприємстві, отримання позитивного результату діяльності підприємства та також зможе запобігати порушенню законодавства.

Слово "контроль" французького походження ("controle"), що означає перевірка або спостереження з метою перевірки. Контроль є однією з функцій управління. Це система спостереження і перевірки процесу функціонування відповідного об'єкту в соціальній сфері суспільства з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів [2].

Система контролю є однією із важливих сфер діяльності підприємства, тому вважаємо за доцільне розглянути класифікацію систем контролю.

Систему внутрішнього контролю класифікують за формою внутрішнього контролю, який залежить від:

- особливостей організаційної та правової структури суб'єкта господарювання;
- видів і масштабів фінансово-господарської діяльності суб'єкта;
- раціональності та доцільності охоплення контролем сфер діяльності

суб'єкта;

- відносини керівництва підприємства і ведення контролю.

Також розрізняють внутрішній контроль в залежності від застосовуваних методів і прийомів контролю (загальні методи контролю – індукція, дедукція, аналіз, синтез, узагальнення та інші, самостійно розроблені методи – виміри, зважування, перерахунок, інвентаризація, спостереження, експертиза, звірка, зворотна калькуляція, логічна і економічна перевірка, тестування, анкетування, опитування і т. д., спеціальні методи – методи економічної статистики, аналізу, прогнозування, моделювання і т. д.). Одна із найбільш розвинених форм внутрішнього контролю – внутрішній аудит.

Організація внутрішнього контролю у формі внутрішнього аудиту притаманна великим і деяким середнім підприємствам, для яких характерні:

- ускладнена оргструктура;
- значна численність філій, дочірніх компаній;
- різноманітність видів діяльності і можливість їх кооперування;
- прагнення органів управління одержувати досить об'єктивну і незалежну оцінку дій менеджерів всіх рівнів управління.

Окрім завдань суто контрольного характеру внутрішні аудитори можуть виконувати економічну діагностику, розробляти фінансову стратегію, вести маркетингові дослідження, здійснювати управлінське консультування. До інститутів внутрішнього аудиту відносять і ревізійні комісії, діяльність яких регламентована чинним законодавством.

Залежно від часу контроль поділяють на оперативний, тактичний, стратегічний. Залежно від даних, які використовуються при контрольних заходах, розрізняють фактичний контроль, документальний контроль, контроль показників, які отримані за допомогою обробки засобами ЕОМ.

За етапами проведення контрольних заходів розрізняють попередній, поточний і наступний контроль. Контроль може бути плановим і позаплановим, разовим, постійним і періодичним. За ступенем охоплення даних може бути суцільним і вибіркоvim.

Залежно від типу системи внутрішнього контролю він може здійснюватися за допомогою систем ЕОМ, або вручну, або можлива часткова автоматизація окремих стадій контролю.

Неавтоматизований внутрішній контроль здійснюється контролером-ревізором без застосування засобів ЕОМ.

Частково автоматизований внутрішній контроль здійснюється його контролерами із застосуванням засобів автоматизації в поєднанні з обробкою даних вручну. Контроль, здійснюваний за допомогою засобів автоматизації, ведеться під керівництвом контролера-ревізора. Це полегшує йому роботу з

великими масивами даних, економить час, дозволяє робити всебічний аналіз, задаючи параметри вибірки.

Наступна ознака класифікації – значимість суб'єктів контролю в процесі здійснення контрольних операцій. За цією ознакою поділяють:

- контролерів-ревізорів, які безпосередньо здійснюють контроль;
- учасників, в обов'язки яких входять функції контролю (це можуть бути різні фахівці підприємства).

Дана класифікація не вичерпна, але в ній наведено основні класифікаційні ознаки, необхідні для правильного розуміння системи внутрішнього контролю.

Для ефективної діяльності будь-якого підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження і примноження його активів необхідний налагоджений механізм управління, важливим елементом якого є чітко побудований внутрішньогосподарський контроль. Внутрішній контроль є однією з основних функцій управління і представляє собою систему постійного спостереження і перевірки роботи підприємства з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень з усунення, зниження ризиків його діяльності та управління ними [3].

Загалом, слід підкреслити, що вміла організація внутрішнього контролю є достатньо дієвим важелем забезпечення ефективності функціонування підприємства в умовах ринку, а побудова ефективно функціонуючої системи внутрішнього контролю дозволить оперативно приймати управлінські рішення, що забезпечать можливість раціонального і успішного функціонування підприємства та отримання ефективних результатів діяльності [1].

Використані джерела

1. Здреник В. С. Внутрішній контроль операцій з фінансовими інвестиціями: методика здійснення. Сталій розвиток економіки. 2013. № 4 (21). С. 367-374.
2. Здреник В. С. Особливості організації внутрішнього контролю операцій з фінансовими інвестиціями на підприємстві. Інноваційна економіка. 2013. №6 (44). С. 292-298.
3. Паславська, О. О. Методика внутрішньогосподарського контролю фінансових результатів операційної діяльності в автотранспортних підприємствах. Сталій розвиток економіки. 2012. №17. С. 27-32.